

SUPER-WK, SUPER-KOPECKY, SUPER-EFFECT?

Op het zogenaamde 'Super-WK' in Glasgow in augustus was Lotte Kopecky super in de overtreffende trap. Volgens onze rubriek 'Sport & wetenschap' op pagina 14-15 mogen we op een Kopecky-effect hopen: spreekjesresultaten werken inspirerend voor jongeren om zelf te gaan sporten, wat als dé ultieme legitimatie voor topsportinvesteringen mag worden gezien. Dat effect kende door de jaren heen overigens al heel wat benamingen. Vroeger was er het 'Kim & Justine'-effect in het tennis, meer recent is er een Nina-effect in het turnen en in Nederland was er ooit zelfs sprake van het Barney-effect in de darts wereld. Het effect werd in academische kringen ook al even vaak ontkend, op basis van topsportsuccessen waar er geen hausse aan nieuwe deelnemertjes zou te zien zijn geweest. *Never spoil a good story with details.* (MH)

JEROEN SCHEERDER

Sporten in het antropoceen

Een verblijf in de Rocky Mountains nodigt niet alleen uit om fysiek actief te zijn, het zet ook aan tot enige cognitieve arbeid. Het landschap als inspiratie voor transpiratie en meditatie. Al bewegend denken, bijvoorbeeld over de relatie tussen sport en ruimte. Want zonder de fysieke ruimte is er geen sprake van fysieke beweging.

De weidsheid van de Rockies prikkelt het sensoriele en rationele. Ooit het decor van Europese exploratie en vervolgens koloniale exploitatie, is dit Noord-Amerikaanse rotsgebied vandaag als het ware een immens beweegreservaat waar fans van het recreatieve openluchtlevens naar hartenlust kunnen klimmen, trimmen, *biken*, *hiken* enzovoort. En ook sneeuw- en ijsporten hebben hier natuurlijk hun stek, denk maar aan de Spelen van Calgary (1988), Salt Lake City (2002) en Vancouver (2010), inclusief de wintersporterfenis die deze events met zich meebracht hebben. Natuurbeleid en beweegvriendelijkheid lijken hier hand in hand te gaan. Wat een schril contrast met het veel dichtbevolktere West-Europa, waar de beweegruimte minder weids en schaarser is en veel meer gedeeld moet worden met ander, vaak opgenaaid gemotoriseerd verkeer. Uitdagingen troef voor (re)creatieve ruimteplanners en stedelijke beweegarchitecten.

Volgens ecologen en geologen leven we tegenwoordig in het antropoceen, oftewel het tijdperk waarin veranderingen in onder meer de biosfeer, hydrosfeer, lithosfeer en cryosfeer te wijten zijn aan menselijk gedrag. En laten water, gesteente en sneeuw voor heel wat buitensporters net basisingrediënten voor hun sportpraktijk zijn. Nooit eerder werd de naam van een geologisch tijdperk vernoemd naar de gevolgen van menselijk handelen. De mens dus als dominante (factor) in de evolutie van de leefomstandigheden op onze planeet. Met de klimaatverandering is die transitie meer dan ooit voel- en zichtbaar.

Geen plek op aarde die daaraan lijkt te ontsnappen, getuige de recente bosbranden in bijvoorbeeld Noord-Amerika of de wateroverlast in eigen contreien.

De zomer van 2023 maakte meer dan ooit duidelijk dat sporten in tijden van globale opwarming minder vanzelfsprekend geworden is. Wat te denken van een zomerevent als de Ronde van Frankrijk bij temperaturen van 35 graden en meer? Topsport in het kwadraat vanwege de zich volop manifesterende klimaatcrisis of een onverantwoord uithoudingspektakel ter eer en glorie van wielervederatie en staatsnatie? Maar eveneens: skigebieden met sneeuwproblemen, lege (privé)zwembaden wegens rantsoenering in drinkwaterarme regio's, sabotage van golfbanen wegens onbezonnen waterverbruik, 'fossiele' bedrijven die via sport hun imago oppoetsen, klimaatactivisten die vastgeplakt op het wegdek het WK wielrennen stilleggen of op het WK snooker de groene speeltafel met oranje poeder besmeuren ... De weg naar een verduurzaming van de sport- en beweegindustrie blijkt nog lang. De moderne sport is een exponent van het neoliberale productie- en consumptiemodel: antropocentrisch, markefficiënt, gefixeerd op kapitaalaccumulatie en continue groei najagend, vandaar de voorkeur die sommige auteurs hebben voor de benaming 'kapitaloceen' in plaats van antropoceen. De postmoderne sport, ook als 'post-sport' aangeduid, heeft het potentieel om conform de spelregels van het circulaire model te opereren: hergebruik, eco-sufficiëntie, coöperatie.

Vooralsnog evenwel blijkt geen handleiding 'Hoe verantwoord sporten en bewegen in het antropoceen?' beschikbaar. Dat is enigszins merkwaardig, gezien de quasi unieke een-op-een-verhouding tussen sport en leefomgeving en de impact die beide op elkaar kunnen hebben. Voor de toekomst van de (sportende) mens zal het nochtans aanpassen geblazen zijn. Willen we onze kinderen en kleinkinderen ruimte gunnen om te spelen en te sporten, dringt zich een verandering van het eigentijdse beweeggedrag op. Dan is de vraag niet alleen meer in welke mate het klimaat een invloed heeft op ons sportgedrag, maar evengoed hoezeer dat gedrag zelf doorwerkt op het klimaat. Maatschappelijk Verantwoord Sporten kent zowel een medische, ethische als nu steeds meer ook een ecologische dimensie. En dus zullen verantwoordelijken in de sport (verder) moeten inzetten op sensibiliseren en faciliteren in functie van een duurzame sportbeoefening en sportbeleving. Werken aan een fit lijf impliceert dat ook de conditie waarin onze planeet vertoeft, onderhouden wordt. Wellicht biedt juist de wereld van de post-sport hier mogelijkheden, van lokaal tot internationaal, van de sportclub die duurzaam sporten koestert tot de Spelen in Parijs die zich als de meest groene ooit afficheren. Benieuwd of er ook na 2024 in de Seine gezwommen kan worden. ■

Prof. Jeroen Scheerder is hoogleraar sportbeleid en sportsociologie aan de KU Leuven.